

Hvordan skriver de om mig?

Om skriftlig dokumentation i anbringelser

Signe Barild, Susanne Bülow og Arne Fribo

NUBU april 2013

Hvordan skriver de om mig?

- Om skriftlig dokumentation i anbringelser

Skrevet til 'Nationalt Videncenter om udsatte børn og unge' (NUBU.dk), april 2012

Af Signe Barild, Susanne Bülow og Arne Fribo

Susanne Bülow er stedfortræder i Josephine Schneiders Hus

Indhold

Forord	5
De mange perspektiver	7
Personernes perspektiver	7
Organisationernes perspektiver	8
Samfunds perspektivet	8
Lovgrundlaget	9
Socialforvaltningen	9
Døgnforanstaltningen	10
Dilemmaer	12
Anbringelsessager i Socialforvaltningen	15
Underretninger	15
Journalen og notatpligten	17
Børnefaglig undersøgelse og handleplan	18
Helhedssyn	19
Skemaer og skabeloner	20
Anbringelser bevilges på baggrund af beskrivelser af store problemer	20
Handleplaner	21
Barnet og forældrenes holdning	21
Frivillighed og tvang	22
Undersøgelse uden forældrenes samtykke	23

Anbringelsen i en døgnforanstaltning	24
Døgnforanstaltningens første kontakt med familien	26
Behandlingsplanen - den løbende kvalificering af det pædagogiske arbejde	27
Dagbogen	29
Det overvågede liv – Betydningen for barnets tillid og fortrolighed	31
Opfølgning og revidering af handleplanen	33
Situations- og egenskabsforklaringer	34
Skabelon - ikke skema	34
Indberetningerne læses op for børnene	36
Familieplejekonsulenter	36
HVORDAN INDDRAGES FORÆLDRENE?	37
Videre i livet - Udskrivning, efterværn	38
Tillid gør det nemmere – mistillid gør det meget sværere	40
Børn og familier som aktører	42
Litteratur	43

Forord

Når børn og unge kommer i så udsatte positioner, at de anbringes i en døgnforanstaltning for en periode af deres liv, skriver socialrådgivere og pædagoger en stor mængde tekst om dem og deres liv. Teksten er i første omgang henvendt til socialforvaltningen og døgnforanstaltningen, men børnene, de unge og deres forældre er læsere af teksten, og teksten får på flere måder betydning for deres liv. Denne artikel handler om skrivningen af disse tekster og henvender sig til pædagog- og socialrådgiverstuderende i grunduddannelsen og pædagoger og socialrådgivere i efteruddannelse på PD niveau samt andre interesserede, som arbejder i feltet. Artiklen kan forhåbentlig også have interesse for både forældre til anbragte børn og administratorer og beslutningstagere i børnesager.

Artiklen introducerer og beskriver grundlæggende faglige problemstillinger og konteksten omkring den skriftlige kommunikation mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning. Den er et af resultaterne af et tværfagligt og tværinstitutionelt projekt finansieret af Nationalt Videncenter om Udsatte Børn og Unge (NUBU) med titlen: *Den konstruktive og meningsfulde skriftlige kommunikation mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning*. Projektet bygger videre på problemstillinger fra to projekter, som har udviklet professionsfaglig viden i forhold til henholdsvis socialrådgiver- og pædagogprofessionens perspektiver. De to projekter er:

- ***Myndighed og Leverandør - Samspil og aftaler i socialt arbejde med udsatte børn og unge***. Udarbejdet af medarbejdere fra Professionshøjskolen University College Lillebælt, og Professionshøjskolen Metropol (Nørrelykke m.fl. 2011)
- ***Socialpædagogisk evaluering og dokumentation – med udgangspunkt i praksis fra Josephine Schneiders Hus***. Udarbejdet af medarbejdere fra UCC som projektkonsulenter i Nationalt Videncenter for Inklusion og Eksklusion (NVIE) (Fribo og Olesen 2007).

Fokus i det tværfaglige projekt har handlet om mødet mellem de to perspektiver på den skriftlige kommunikation. I mødet mellem disse to perspektiver opstod der mulighed for, at se den skriftlige kommunikation på en ny måde, med blik for hvordan interesse modsætningerne og dilemmaerne kan beskrives og håndteres. Som led i projektet er der lavet aktioner i forhold til undervisningsforløb i grund- og videreuddannelsen af pædagoger og socialrådgivere og der udgives en artikel med et professionsanalytisk indhold. (Zeeberg, Brønsted, og Olesen, 2013). Projektet har været tværinstitutionelt, idet projektgruppen har bestået af medarbejdere fra Professionshøjskolen Metropol og UCC og

tværfagligt ved at inddrage socialrådgivere og pædagoger, som arbejder i socialforvaltninger og døgnforanstaltninger, samt undervisere fra de to grunduddannelser.

Denne artikel er skrevet af tre fagpersoner:

Signe er uddannet socialrådgiver og har været myndighedssagsbehandler i syv år. Hun blev efterfølgende ansat som familieplejekonsulent og har nu til opgave at godkende plejefamilier og føre tilsyn med børn og unge anbragt i døgnplejefamilier, samt i aflastningsfamilier.

Susanne er uddannet pædagog og har arbejdet på en døgninstitution i 22 år. Som led i dette arbejde har hun arbejdet med efterværn og haft kontakt med mange af de børn, som er vokset op på børnehjemmet, efter de er blevet voksne.

Arne er oprindeligt uddannet pædagog og har arbejdet mange år på behandlingshjem for børn i følelsesmæssige og sociale vanskeligheder. Senere har han arbejdet som socialpædagogisk konsulent på Børnerådgivningen i Frederiksborg Amt og videreuddannet sig til Master i Voksenuddannelse. I de sidste mange år har han arbejdet som lektor i UCC på grunduddannelsen af pædagoger og i efteruddannelsen af pædagoger og socialrådgivere.

Dette er en artikel som bygger på en kombination af disse fagpersoners erfaringer fra deres praksis og viden produceret i ovennævnte projekt.

De mange perspektiver

I arbejdet med NUBU-projektet om Den konstruktive og meningsfulde skriftlige kommunikation mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning viste det sig, at der var tale om et felt med en meget høj grad af kompleksitet og med en lang række perspektiver, interessemodsætninger og problemstillinger, som alle var relevante, men også meget vanskelige at overskue og håndtere. I denne artikel forsøger vi at håndtere denne kompleksitet ved at stille og svare på tre spørgsmål:

- Hvordan foregår det skriftlige arbejde i en børnesag?
- Hvad er det lovgivningsmæssige grundlag?
- Hvordan kan det gøres, så det får en positiv eller i det mindste neutral betydning for barnets liv?

Formålet med skriftligheden er, at hjælpe børn, unge og forældre, som er i vanskeligheder til en bedre barndom. Dermed handler det dels om social kontrol over for forældrene, og dels om at yde hjælp til børnene og at støtte forældrene i at give kærlighed, omsorg og opdragelse til deres barn i den grad, de magter det og kan lære det. I denne beskrivelse af formålet ligger baggrunden for nogle væsentlige dilemmaer i børnesager, som handler om forholdet mellem magt og afmagt og dermed om forholdet mellem kontrol og tillid.

Artiklens forfattere har den grundlæggende opfattelse, at de involverede professionelle må være i besiddelse af kompetencer, som gør dem i stand til at være opmærksomme på, at der er mange perspektiver i spil samtidigt, når de skriver i forbindelse med børnesagerne. I det gode samarbejde må de professionelle være i stand til at håndtere de dilemmaer, som disse forskellige perspektiver producerer (Pedersen 2011).

PERSONERNES PERSPEKTIVER

De involverede personer oplever det der sker på forskellige måder, og de har dermed alle deres særlige perspektiv på sagen.

Et væsentligt aspekt ved sagsbehandleren og pædagogens professionelle perspektiv handler om, at se anbringelsen i et livsperspektiv og om at give barnet og den unge muligheder for at udvikle selvforståelse, identitet og kompetencer således, at det kan blive et aktivt og selvstændigt menneske, som kan skabe kvalitet i sit og andres liv. Det er et perspektiv som indbefatter fortid, nutid og fremtid.

Barnet eller den unge har sit eget perspektiv, som både kan handle om de nære ting i hverdagen her og nu og håbet om en bedre fremtid.

Et tredje perspektiv er forældrenes til det anbragte barn. I langt de fleste anbringelsesforløb spiller samarbejdet med forældrene en afgørende rolle for barnets muligheder for at profitere af anbringelsen.

ORGANISATIONERNES PERSPEKTIVER

Ovennævnte perspektiver er personlige. En anden form for perspektiver handler om kommunikationen i og mellem to organisationer, i dette tilfælde socialforvaltningen og døgnforanstaltningen.

Socialrådgivere og pædagoger er personer, der skriver som led i denne kommunikation, og dermed har de på samme tid et ansvar for konsekvensen af deres skriftlige arbejde og er underlagt de betingelser, som gælder for kommunikationen i og mellem disse organisationer. For artiklens forfattere er det afgørende at påpege, at formålet med denne skriftlighed i og mellem organisationerne bør være et middel til at kvalificere det sociale arbejde omkring et barn, som er i en udsat position, og at den skriftlige kommunikation aldrig kan være et mål i sig selv.

SAMFUNDS PERSPEKTIVET

Anbringelser af børn og unge uden for deres hjem er et samfundsområde og fagligt felt, der er under løbende offentlig debat i medierne. En debat, som er et led i demokratiet og ofte føres på baggrund af enkeltsager, der vækker stærke følelser. I denne debat kommer mange værdier og normer i konflikt. Fx forældres rettigheder, børns rettigheder, forældres omsorgssvigt, forvaltninger og døgnforanstaltningers omsorgssvigt osv. Det drejer sig om spørgsmål om afmagt, magt, social ulighed og social kontrol i samfundet, som i dette faglige felt bliver meget nærværende og vanskelige at håndtere. Forskellige interesser, perspektiver og værdier kommer på så voldsom kollisionskurs, at de fremtræder som uforenelige. På trods af den følelsesladede debat er der alligevel politisk konsensus om, at samfundet må hjælpe børn og unge, som er i store sociale vanskeligheder, og udøve social kontrol både over for forældre, som ikke er i stand til at yde tilstrækkelig omsorg eller mangler evne til at være forældre, og over for unge, som fx udviser kriminel adfærd.

Anbringelser er meget indgribende i forhold til et barns og en families liv, og det er en meget kostbar foranstaltning. Det betyder, at anbringelser er en stor udfordring for det kommunale, politiske og administrative system. (Zeeberg, Brønsted, og Olesen, 2013)

På anbringelsesområdet bliver en række samfundsmæssige brudflader aktualiseret og tydelige (Pedersen 2008), fx mellem arbejde/hjem, intim/offentlig, hjælp/tvang og professionel/privat. Det skaber baggrund for en række interessemodsætninger, som politikerne skal forhandle om, når lovene skal laves, og som bliver til dilemmaer, som de professionelle må håndtere i forbindelse med deres skriftlige arbejde om børn og unge, der har brug for at bo uden for deres eget hjem i en periode af deres liv.

LOVGRUNDLAGET

Serviceovens kapitel 11 danner grundlaget for at yde en særlig støtte til børn og unge.

Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende (Serviceovens § 46).

De foranstaltninger, en kommune kan iværksætte, står beskrevet i §52 i Serviceoven. En frivillig anbringelse iværksættes iht. §52.stk.3 pkt. 7 og en anbringelse uden samtykke iht. §58.

Med Barnets Reform, der trådte i kraft 1. januar 2011, indskærpes det i en ny formålsparagraf, at det altid er barnets tarv, der skal være i centrum for kommuners indsats overfor udsatte børn og unge. Baggrunden for reformen var alvorlig kritik af kommunernes arbejde i børnesager, og hensigten med reformen var at fremme de udsatte børns tryghed i opvæksten, sikre deres rettigheder samt en tidlig og kvalificeret indsats. Med indførelsen af Barnets Reform stilles der eksempelvis krav om, at kommunens sagsbehandler to gange om året taler med det anbragte barn i forbindelse med revurdering af handleplanen jf. §70 stk. 2. Man har ligeledes valgt at nedsætte alderen for, hvornår børn kan klage over afgørelser i deres egen sag fra 15 til 12 år, jf. §167 og §168. Man lægger med Barnets Reform ligeledes vægt på det anbragte barns ret til at se sine forældre og sit netværk, jf. § 71. Det overordnede formål er som førhen, at ruste barnet til at kunne klare et liv som voksen med uddannelse, arbejde og familieliv.

SOCIALFORVALTNINGEN

I Serviceoven hedder det, at kommunalbestyrelsen er den handlende myndighed i forhold til børn der har særlige behov. I praksis varetages dette af en afdeling i forvaltningen, som

kan have forskellige navne fra den ene kommune til den anden, fx Børne- og familieafdelingen, Familieafsnittet, Familieafdelingen, Børne- og familierådgivningen eller Socialforvaltningen. I denne artikel har vi valgt at benytte den sidste betegnelse.

Der er i de seneste år sket en yderligere bureaukratisering af arbejdet i socialforvaltningerne med en strammere økonomistyring. Dette betyder, at deri langt de fleste kommuner er et visitationsudvalg eller en faglig leder, der har kompetencen til at bevilge en anbringelse på baggrund af indstilling fra en myndighedssagsbehandler. Kravet om skriftlighed er løbende blevet skærpet, hvilket betyder, at der forud for en anbringelse forligger et omfattende skriftligt materiale, hvoraf meget er forfattet af en myndighedssagsbehandler. De sager, der ender med en anbringelse, er oftest velkendt af den faglige leder og myndighedssagsbehandlerens kollegaer, da sagerne gennem hele processen drøftes på teammøder og til supervision. Det er den faglige leders ansvar at holde styr på økonomien og lave jævnlig opfølgning med hver enkelt myndighedssagsbehandler, hvor de gennemgår nuværende og fremtidige udgifter. Den faglige leder refererer til sin leder, der igen refererer til et udvalg nedsat af kommunalbestyrelsen. Det er kommunalbestyrelsen, der beslutter budgettets størrelse og dermed den økonomiske ramme, man har at arbejde med i socialforvaltningen. Men anbringelser er dyre og nogle få anbringelser kan slå bunden ud af budgettet.

DØGNFORANSTALTNINGEN

Antallet af børn, som er anbragt uden for eget hjem har i en lang årrække været forholdsvis stabilt i Danmark, omkring 1 procent af børnene opgjort pr 1. januar et givent år. Knap 2 procent af alle børn under 18 år har været anbragt på et eller andet tidspunkt under deres opvækst (Jørgensen, 2002, s. 103) Efter Strukturreformen (2006 -2007), hvor Amterne, som drev døgninstitutioner blev nedlagt, er der sket mange forandringer i feltet omkring døgnanbringelser. Ved udgangen af 2011 var der ifølge tal fra Ankestyrelsens praksisundersøgelser 12.364 børn og unge anbragt uden for eget hjem, ved udgangen af 2005 var tallet 13.954. I 2011 effektuerede kommunerne 2.690 anbringelser af børn og unge. Det svarer til et fald på 11% i forhold til år 2010 og et fald på 27% i forhold til år 2007.

Af Ankestyrelsens praksisundersøgelse fremgår det endvidere, at der er en stigning i afgørelser om anbringelser af små børn i alderen 0-3 år. Det er dog fortsat gruppen af unge i alderen 15-17 år der fylder mest i anbringelsesstatistikkerne med 44%.

Det fremgår endvidere, at antallet af tvangsanbringelser er steget i perioden 2007 til 2011 fra 1.416 til 1.892 børn og unge, hvilket er en stigning på 34%. Af det samlede antal anbragte børn og unge i 2011 er 15% anbragt udenfor hjemmet uden samtykke.

Det fremgår af §52 i Serviceloven, at børn og unge kan anbringes meget forskellige steder. Det kan eksempelvis være i plejefamilier, opholdssteder, døgninstitutioner som kan være mere eller mindre specialiserede, lokale institutioner og behandlingshjem, sikrede afdelinger, akutinstitutioner, efterskoler, kostskoler. Som led i Barnets Reformindskærpes det, at man i højere grad skal bruge plejefamilier og slægtsplejefamilier.

Der er store forskelle på, hvordan det pædagogiske arbejde foregår i de forskellige døgnforanstaltninger, og om der er traditioner for en intern skriftlighed, samt hvordan den skriftlige kommunikation mellem socialforvaltning og de forskellige typer af døgnforanstaltninger foregår. I de seneste år er der kommet øget fokus på skriftlighed og dokumentation. Det betyder, at anbringelsesstederne er blevet optaget af at producere skriftligt materiale, som led i kvalificeringen af det pædagogiske arbejde og som dokumentation for det arbejde, de udfører i forbindelse med de anbragte børn, for dermed at forsikre kommunerne om, at de får den ydelse, de har købt.

Dilemmaer

Vi har allerede brugt begrebet dilemma flere gange i artiklen, men hvad er et dilemma? Carsten Pedersen definerer det således: "Man står i et dilemma, når to legitime og lige betydningsfulde værdier såvel kompletterer som udelukker hinanden i den konkrete situation – samtidig med, at valget af enten den ene eller den anden værdi vil føre til vanskeligheder og personlige bekymringer." (Pedersen, 2008, s. 23).

Dilemmaer beskriver noget, som personer gør sig etiske overvejelser om i forhold til deres handlinger, når de er involveret i konkrete situationer og processer, hvor de oplever et ansvar eller et medansvar. Dette foregår i det, man kan kalde en reflektiv bevidsthed. En bevidsthed hvor vi reflekterer over os selv, og så at sige ser på os selv udefra (Bastian, 2011, s 224). Når vi taler om dilemmaer, er det udtryk for, at vi står i komplekse situationer, som kræver, at vi træffer beslutninger og handler. Dilemmaer udgør en latent mulighed for belastning for socialarbejdere, idet der ikke findes én løsning eller ét facit i forhold til dilemmaer. De skal håndteres i forhold til den konkrete situation og proces. Da dilemmaer opleves af personer, er der fare for, at de bliver individualiseret til noget, personen må klare selv. Skriveprocesserne udgør processer, som på samme tid indeholder dilemmaer og gør det muligt at blive opmærksom på dem.

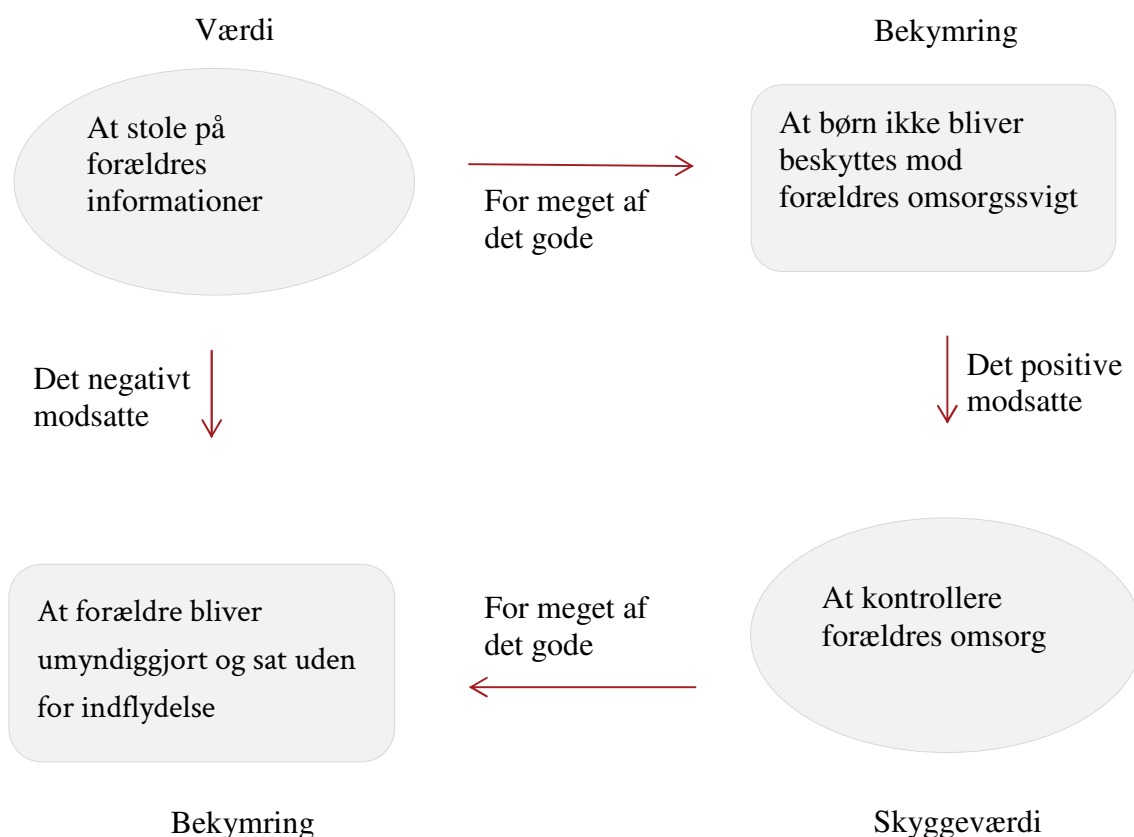
Dette betyder at fagpersoner kan komme i to yderpositioner, hvor de enten forsvarer sig ved at holde op med at registrere dilemmaerne og udvikle en slags kynisme, eller hvor de negligerer deres personlige ansvar, eller bliver overvældet af dilemmaerne og handlingslammet i situationen. Nogle udvikler stress.

Dilemmaer bygger på værdier. Værdier er sjældent absolutte og eller universelle, de er situationelle. Men selv om alle situationer og processer er forskellige, er der situationer og processer der ligner hinanden så meget, at man kan overføre erfaringer fra en situation eller proces til andre, hvis man vel og mærke husker, at de principielt er forskellige, og er opmærksom på nuancerne.

Socialrådgivere og pædagoger har brug for at kunne beskrive dilemmaer, så håndteringen kan kvalificeres og blive et kollektivt anliggende for de involverede parter. Man kan sige, at der er brug for at udvikle noget, vi kan kalde kollektiv bevidsthed i forhold til håndteringen af dilemmaer (Bastian, 2011, s. 249).

I forbindelse med udviklingen af forståelsen for arbejdet i velfærdsprofessionerne er der blevet en stadig større opmærksomhed på, at de professionelle håndterer dilemmaer i

deres arbejde. Følgende model er udviklet af Daniel D. Ofmann (2002), og Carsten Pedersen har benyttet den i sit arbejde med at forstå og beskrive betingelserne for professionsfaglig viden og praksis (2011). Modellen kan anvendes til at visualisere og forstå dilemmaer fx:

Det er værdifuldt, at myndighedssagsbehandleren stoler på det, som forældre fortæller. Men hendes tillid bliver for meget af det gode, hvis hun ikke opdager, at forældrene skjuler informationer om omsorgssvigt af barnet. Barnet udsættes dermed for omsorgssvigt, uden at forvaltningen får viden herom. Værdien at stole på forældres information må afbalanceres af den værdi, at det er værdifuldt at kontrollere forældres opdragelse og omsorg, dog ikke i et omfang, hvor forældre bliver umyndiggjort og sat uden for indflydelse.

De to værdier kan fremstå som hinandens modsætninger, og mennesker kan have tendens til at fremhæve den ene og blive "blind" i forhold til den anden. Carsten Pedersen fremhæver i sin definition af et dilemma, at de to værdier er komplementære, det vil sige at de på samme tid udelukker og supplerer hinanden, begge er nødvendige og sande. I børnesager, hvor der er tale om forældres omsorgssvigt, er det på en gang nødvendigt at stole på forældrene og kontrollere dem. Men alle børnesager forløber forskelligt, og en

børnesag består af mange forskellige situationer. Dermed bliver den gode eller den mindst ringe måde at håndtere dilemmaet på også forskellig fra proces til proces og fra situation til situation.

Anbringelsessager i Socialforvaltningen

I det følgende beskrives, hvordan anbringelsessager kan forløbe i en kommunes socialforvaltning med fokus på fremstillingen af det skriftlige materiale, der produceres i forbindelse med en anbringelse. Det drejer sig om såvel intern som ekstern skriftlig dokumentation og kommunikation. Hvordan beskrives børnene, deres familier, og de problematikker, der leder til vurderingen af, at en anbringelse er den bedste løsning for barnet eller den unge?

Der produceres en hel del skriftligt materiale i løbet af en anbringelse, da mange anbringelser varer barndommen ud. Når de unge fylder 18, kan de bede om aktindsigt i deres sag. De vil hermed få adgang til mange års skrivelser udført af forskellige fagpersoner med mere eller mindre kendskab til barnet og dets reelle levevilkår. Derfor af det af stor betydning, hvordan sagsbehandlere og andre myndighedspersoner formulerer sig, og med hvilke ord de vælger at beskrive barnet. Det kræver ydmyghed, da der ikke er én sandhed om sagen. Samtidig er det vigtigt, at få "sandhederne" frem i lyset og undgå, at det, som barnet har været udsat for, skjules. Myndighedssagsbehandlere bør ikke være konfliktsky og udelade vigtige oplysninger for at undgå forældrenes vrede. Barnet skal først og fremmest føle sig set og hørt. Det er en vanskelig og meningsfuld udfordring ved jobbet som myndighedssagsbehandler at finde en måde at få disse mange perspektiver formuleret på således, at de forskellige perspektiver kommer til syne og kan danne grundlag for beslutningerne i socialforvaltningen.

Der er ikke to anbringelsesforløb, der er ens, og mængden af skriftligt materiale, der beskriver barnet og dets levevilkår, varierer fra sag til sag. Der er sager, hvor barnet har været kendt i kommunens socialforvaltning fra fødslen, fordi socialforvaltningen er bekendt med de vordende forældre og er bekymret for, om de har de nødvendige forældrekompetencer. I de tilfælde vil der ofte foreligge et mere eller mindre omfattende skriftligt materiale, fx dokumenter om forældrenes egne anbringelser, psykologiske vurderinger mv., der beskriver forældrenes ressourcer og problemer i forhold til at tage vare på et barn. Man kan i de tilfælde sige, at barnets liv på skrift er startet før det endnu er født.

UNDERRETNINGER

Mange anbringelsessager starter med en underretning. Tre ud af fire underretninger kommer ifl. Ankestyrelsen fra fagpersoner med udvidet underretningspligt. Det kan være

fra fagfolk som jordemor, sundhedsplejerske, pædagog eller lærer, der via deres ansættelse har udvidet underretningspligt. Derudover kan det være almindelige borgere eller familiemedlemmer, der henvender sig, idet de er bekymrede for det pågældende barn/børn.

Ringer man til forvaltningen som borger, bliver man bedt om at lave en skriftlig underretning, og sende den til forvaltningen. Dette kan blive det første "blad" i det skriftlige materiale om barnet. Det kan også være forældre selv, der henvender sig i forbindelse med, at deres børn er i vanskeligheder. Det kan være umiddelbart ressourcestærke familier, der har svære konflikter med deres teenagebørn, og vil have børnene anbragt, og det kan være familier med handicappede børn, der ikke længere magter at have børnene hjemme. De ressourcetsvage familier har oftere en mistillid til socialforvaltningen, og tør ikke bede om hjælp af frygt for, at deres børn skal blive anbragt.

Der er stor forskel på underretningerne, hvad enten de modtages fra fagfolk med udvidet underretnings pligt iht. §153 i Serviceloven eller fra borgere med almindelig underretningspligt iht. §154 i serviceloven. Det er myndighedssagsbehandlerens opgave at vurdere underretningens saglighed, for underretninger er subjektive. Underretningen er ofte et resultat af, at den der underretter er oprigtig bekymret for barnets udvikling, men bekymringen vil i mange tilfælde være blandet med andre følelser i forhold til barnet og dets forældre. Det kan fx være fra et familiemedlem, som har en konflikt med forældrene, og ikke synes om forældrenes opdragelse af barnet, eller det kan være en nabo, der er i strid med familien, og som for at ramme familien vælger at underrette kommunen om, at børnene mistrives.

De fleste underretninger kommer fra fagfolk, der har kendskab til barnet og barnets familieforhold, eksempelvis daginstitutioner og skoler. I underretningerne beskrives barnet, og der gives udtryk for underretterens bekymring for barnet, eller for hvordan forhold hos forældrene og i netværket kan påvirke barnet negativt. Ofte er det alvorlige forhold der beskrives, og underretteren har gået og samlet oplysninger over tid, for så endelig at få skrevet underretningen. Kommer den fra en daginstitution eller skole, har de involverede pædagoger og lærerne oftest forsøgt at løse problematikken i deres eget regi i samarbejde med forældrene. De fremsender kun en underretning, hvis det ikke har kunnet lade sig gøre at opnå dialog med familien.

Fagfolks vurderinger kan være præget af afmagtsfølelse eller fordomme overfor andre kulturer, sociale forskelle og etniske grupper. Det, der skrives i sådanne tilfælde, kan i værste fald være langt fra de faktiske forhold, og derfor må sagsbehandlere forholde sig åbent og samtidig kritisk til hvad der står i en underretning.

Underretninger er ofte tekster, som fremhæver problemer, medens barnet og familiens ressourcer træder i baggrunden, da underretninger skal gøre opmærksom på en bekymring. Beskrivelsen af forholdet mellem de problemer, et barn står i, og de ressourcer, som er til stede hos barnet og i dets familie og netværk, udgør en stor udfordring, når professionelle skal skrive underretninger. For myndighedssagsbehandleren bliver underretningerne et væsentligt grundlag for håndteringen af dilemmaet omkring magt og tillid. I den personlige kontakt og notaterne om denne må hun formidle bekymringen og samtidigt forsøge at opbygge et tillidsfuldt forhold til forældrene. Det kan være meget vanskeligt, da forældrene ofte har mistillid til socialforvaltningen og er angst for at miste deres børn. Myndighedssagsbehandlere udøver social kontrol på vegne af samfundet, og skal samtidig forsøge at hjælpe familier og børn i nød. Dette betyder, at magt og tillid bliver væsentlige faglige begreber for den socialrådgiver, der skriver om barnet og barnets levevilkår.

Som borger får man en kvittering på, at kommunen har modtaget underretningen. For personer der via deres embede er underlagt den udvidede underretningspligt gælder det, at kommunen efter anmodning kan videregive oplysning om, hvorvidt underretningen har givet anledning til undersøgelser eller foranstaltninger jf. §153, stk.3 i Serviceloven.

Med Barnets Reform lempede man reglerne for udveksling af oplysninger om rent private forhold i det forebyggende arbejde. Det betyder, at skoler, fritidshjem, det kommunale sundhedsvæsen, dagtilbud og myndigheder må udveksle oplysninger om et barn og dets familie, hvis det er nødvendigt som led i det forebyggende arbejde, jf. §49a i Serviceloven.

JOURNALEN OG NOTATPLIGTEN

Når sagsbehandleren modtager en underretning, skal hun indkalde forældrene til samtale og vurdere, om sagen er af en sådan karakter, at der skal iværksættes en børnefaglig undersøgelse iht. § 50 i Serviceloven. I forhold til dette har myndigheden, jf. Lov om offentlighed i forvaltningen § 6, notatpligt. Notatpligten foreligger i forbindelse med beslutninger og afgørelser, der udløser ydelser, afslag, pålæg m.m. efter lovens forskrifter. Notatpligten skal sikre, at præmisserne for socialforvaltningens beslutninger og afgørelser synliggøres, at beslutninger kan begrundes og at borgerne kan bibringes et grundlag for at anke. Myndigheden skal bestræbe sig på at efterkomme notatpligten således, at notatpligten udføres så neutralt og sagligt som muligt (Caspersen og Lausten, 2009). Notatpligten knytter således an til borgerens retssikkerhed, men det giver ikke garanti for, at dokumenterne udformes således, at borgeren kan genkende sig selv.

Myndighedssagsbehandleren skriver disse notater i en journal, som i princippet er et internt dokument i socialforvaltningen, men den berørte borger kan bede om aktindsigt. Ifølge Caspersen og Laustsen 2009, er journalen dokumentation af faktiske omstændigheder og af det retlige grundlag, men journalen har mange funktioner:

- Et afgørelsesgrundlag
- Et retssikkerhedsdokument
- Et styrings- og kontrolorgan
- Offentlig hukommelse
- Et aktivt redskab i den løbende inddragelse af barn, ung og familie
- Udviklings- og planlægningsmateriale
- Forskningsmateriale

Journalen skal understøtte et systematisk sagsarbejde hvor: a) Formål b) Undersøgelse og problemforståelse/ problemdefinition c) Beskrivelse, analyse, vurdering og planlægning d) Handling og behandling samt e) Opfølgning, kontrol og evaluering udgør en sammenhængende helhed.

BØRNEFAGLIG UNDERSØGELSE OG HANDLEPLAN

Forud for en beslutning om anbringelse af et barn eller en ung skal der som minimum foreligge en børnefaglig undersøgelse, jf. §50 i Serviceloven, samt en handleplan, jf. §140 i Serviceloven, der så vidt muligt skal være udarbejdet i samarbejde med forældrene og med unge over 15 år. Ofte suppleres den børnefaglige undersøgelse af beskrivelser fra hospital, børnepsykiater eller skolepsykolog, samt udtalelse fra lærer/pædagog eller andre fagfolk, der kender barnet. Myndighedssagsbehandleren kan i forbindelse med udarbejdelsen af undersøgelsen iværksætte, at barnet undersøges af læge, psykolog eller psykiater, og der er også mulighed for at rekvirere en undersøgelse af forældrenes evne til at opdrage og yde omsorg for barnet.

Den relevante viden om barnet og dets levevilkår samles i den børnefaglige undersøgelse, og handleplanen udformes på baggrund af de særlige behov, barnet måtte have. Undersøgelsen og handleplanen skal beskrive essensen af barnets og familiens ressourcer og problemer og samtidig indeholde en vurdering af, hvorfor en anbringelse skønnes nødvendig.

HELHEDSSYN

Lovgivningen kræver, at der anlægges en helhedsorienteret vurdering ved undersøgelse af barnets forhold og ved iværksættelse af bestemte ydelser, indsatser eller foranstaltninger (Guldager 2011 s. 19 -20). Lovgivningens retningslinjer er overordnede, fx skal den børnefaglige undersøgelse, jf. §50 i Serviceloven, indeholde en beskrivelse af følgende seks faktorer i barnets liv;

- 1) udvikling og adfærd,
- 2) skoleforhold,
- 3) sundhedsforhold,
- 4) fritidsforhold
- 5) venskaber og
- 6) andre relevante forhold.

Afsluttende laves en konklusion og indstilling til relevant indsats. Sagsbehandler skal anlægge en helhedsbetragtning i sin undersøgelse og dermed også tage stilling til, om der skal laves en undersøgelse i forhold til eventuelle andre børn i familien. Samtidig foreskriver loven, at en undersøgelse skal gennemføres så skånsomt som muligt og ikke må være mere omfattende end formålet tilsiger. Der kan således være nogle af de ovennævnte seks faktorer, det ikke er relevant at beskrive i undersøgelsen, og disse skal da udelades. Det skal af undersøgelsen fremgå, hvordan barnet og forældrene forholder sig til socialforvaltningens betragtninger og de foranstaltninger socialforvaltningen vurderer bør iværksættes for barnet/familien.

Udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse og handleplanen stiller meget store krav til myndighedssagsbehandlerens kompetencer til at samarbejde med den pågældende familie, og her spiller tilliden og respekten mellem de involverede personer en væsentlig rolle. Det er afgørende for, hvordan familien forholder sig til kommunens beslutning om anbringelse, og danner grundlag for kvaliteten af samarbejdet.

I forhold til socialt arbejde på børnefamilieområdet udgør helhedssynet et anerkendt fagligt begreb for et overordnet perspektiv, som de professionelle må bestræbe sig på at anlægge. Helhedssynet kan både forstås som en teori, som ved hjælp af konsistente begreber kan bruges til at beskrive og forstå sammenhænge, og som en model, der hjælper til at overskue komplicerede sammenhænge. Udgangspunktet for helhedssynet er at; *"børn unge og familier lever i helheder, det vil sige komplekse sammenhænge, hvor individuelle forhold, medmenneskelige relationer, institutionelle, organisatoriske og bredere samfundsmæssige forhold har indflydelse på deres livsmuligheder og livsudfoldelse.*

Helhedssynet eller det helhedsorienterede sociale arbejde bygger således på, at man ikke kan forstå

det enkelte barns eller families problemer, ressourcer og behov i sig selv, men at de må forstås ud fra et helhedssyn, der omfatter og medtænker deres samlede livssituation – eller mere præcist: de forhold og faktorer i deres samlede livssituation, der har sammenhæng med deres problemer, ressourcer og behov.” (Guldager 2012, s.17).

SKEMAER OG SKABELONER

I mange kommuner arbejdes der med at indføre forskellige computerprogrammer, som sagsbehandlerne kan anvende i deres arbejde med børnesagerne. Et af de mest anvendte er Integrated Childrens System (ICS). Det består af et skema med fortrykte skabeloner, som skal udfyldes af myndighedssagsbehandleren. Den børnefaglige undersøgelse i ICS er fortsat bygget op over de ovennævnte 6 faktorer. Den bagvedliggende tankegang er, at man skal afklare, hvilket behov for læring, omsorg og opdragelse, barnet har. Næste skridt er, at afklare om forældrene kan tilgodesee behovet og hvis ikke, om det er muligt at komplementere forældrene med denne opgave gennem foranstaltninger iværksat af socialforvaltningen. Komplementere betyder i denne sammenhæng, at foranstaltningerne skal hjælpe forældrene med at yde den omsorg, som de kun delvist magter at give.

Skemaerne indføres i et forsøg på at kvalificere sagsbehandlingen og sikre systematik og struktur. Fra sagsbehandlerne har der været kritik af systemet. De oplever, at det er svært at skrive i skabelonerne, der er tekniske vanskeligheder og skabelonerne fragmenterer det skrevne materiale, så det ikke er læsevenligt. Dette har flere forældre også påpeget. De udtrykker endvidere, at der er mange gentagelser og at det er hårdt, igen og igen at læse om, hvilke problemer de selv og deres barn står i.

I artiklen ***Når anbragte børns liv bliver til tekst*** - Om dokumentation i udveksling mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning kan der læses om andre computerbaserede systemer, som anvendes i forbindelse med børnesager i kommuner. I artiklen gøres der også overvejelser om deres forskellige muligheder og begrænsninger. (Zeeberg, Brønsted, og Olesen, 2013)

ANBRINGELSER BEVILGES PÅ BAGGRUND AF BESKRIVELSER AF STORE PROBLEMER

Mange sagsbehandlere er i deres skriveproces præget af, at de ved, hvad der skal til for at få en anbringelse bevilget i visitationsudvalget. Selvom man skriver om både ressourcer og problemer, er det især problemerne der nuanceres, for at begrunde indstillingen. På samme tid er man bevidst om, at forældrene skal læse undersøgelsen og godkende handleplanen. Det kan godt tage mange timer, at formulere sig, således at det bliver

præcist, velbegrunder og samtidig acceptabelt for forældrene og det store barn. Det er vigtigt at holde sig for øje, at barnet senere skal kunne genkende sig selv og familiens problematikker, således at følelser som skyld og skam kan mindskes. Børn føler sig ofte skyldige i anbringelserne, og kan gå med tanker som ” Hvis bare jeg havde gjort, hvad min mor sagde, var jeg aldrig blevet anbragt”. Det skal derfor fremgå klart og tydeligt, hvilke problematikker forældrene havde og hvilke belastningsfaktorer, der lå til grund for beslutningen.

HANDLEPLANER

I de seneste år er der blevet strammet op på arbejdet med handleplanerne i kommunerne. I handleplanen opstilles det overordnede formål med anbringelsen, fx ”bringe barnet i trivsel og ind i en positiv udvikling”, og ”barnet skal omgives af voksne, der kan tilgodese dets behov for nærhed og omsorg” eller ”barnet skal rustes til at klare sig selv som voksen”. Efter en skitsering af det overordnede formål følger i handleplanen delmålene, der mere detaljeret beskriver, hvordan der skal arbejdes med barnet, for at kunne opfylde de overordnede formål.

Der beskrives delmål til hver af de seks faktorer omtalt i den børnefaglige undersøgelse. Et eksempel kunne være at ” barnet skal hjælpes til at komme op om morgenen og af sted i skole”, eller at ”barnet skal hjælpes til at få venner”, eller at ”barnet skal støttes i personlig hygiejne”.

BARNET OG FORÆLDRENS HOLDNING

I den børnefaglige undersøgelse skal det fremgå, hvordan barnet og forældrene forholder sig til undersøgelsen. Her får familien mulighed for at give udtryk for, hvordan de selv oplever problemerne, og hvad de mener om kommunens plan om anbringelse. Det er ikke altid, at der kan gennemføres en børnesamtale, og i de tilfælde, skal myndighedssagsbehandleren redegøre for, hvorfor det ikke kan lade sig gøre. Det kan være grundet barnets modenhed eller eventuelle handicap.

Det anbefales i vejledningen til Serviceloven, at sagsbehandleren afholder flere børnesamtaler for at opnå et tillidsforhold til barnet og få den bedste indsigt i, hvad barnet tænker og føler. De fleste myndighedssagsbehandlere vælger i den børnefaglige undersøgelse at referere samtalen med barnet så virkelighedsnært som muligt med direkte citater af, hvad barnet har sagt. Når disse samtaler med børnene skal skrives ned, må der trædes varsomt. Under samtalen kan barnet opleve en slags fortrolighed med sagsbehandleren, men sagsbehandleren er garant for, at der ikke skrives noget, som barnet

ikke er klar over kommer videre, og barnet skal vide hvad konsekvensen af det skrevne kan være, og hvem der har adgang til at læse, hvad barnet har sagt.

Den skriftlige dokumentation af samtalen med et barn, hvor barnets perspektiv og holdning skal komme til syne, stiller store krav til den professionelle - således at barnet bliver synligt uden at blive udstillet (E. Christensen, 2000 refereret af Bo & Gehl, 2011, s. 298).

Som professionel indgår der en afvejning af to hensyn, nemlig barnets synlighed og barnets beskyttelse: Den professionelle må ligeledes vurdere, om det skriftlige notat kan få uventede skadelige konsekvenser for barnet, og i givet fald – med barnets accept – forsøge at reformulere således, at dette så vidt muligt undgås. (Bo & Gehl, 2011:300)

Som myndighedssagsbehandler taler man løbende om, hvorvidt man gør ondt værre ved at tale med et barn eller ung, idet man frygter, at forældrene bliver vrede over noget barnet har sagt, og lader det gå ud over barnet. Men samtidigt svigter man barnet, hvis man ikke lader det komme til orde eller går udenom de konfliktfyldte emner. Med Barnets Reform er samtalerne med børnene blevet et lovkrav. Som myndighedssagsbehandler kan man ofte mærke, at børnene har fået at vide hjemmefra, hvad de må sige, og hvad de under ingen omstændigheder må sige.

Når den unge på 18 år beder om aktindsigt, kan det have betydning, hvordan forældrene forholdt sig til anbringelsen, og hvad der står refereret, at forældrene tænkte og følte om situationen. Det kan ligeledes være givtigt for barnet at kunne læse, hvad det selv tænkte og udtalte den gang, det skulle anbringes.

FRIVILLIGHED OG TVANG

Som udgangspunkt skal man som forvaltning forsøge at få etableret et samarbejde med forældrene, således at anbringelsen kan ske med samtykke. Kun hvis dette ikke er muligt, og det skønnes, at barnet er i åbenbar risiko for fejludvikling, kan socialforvaltningen indstille til børn og unge-udvalget, at en anbringelse kan ske uden samtykke for forældrene, jf. §58 i Serviceloven.

I virkelighedens verden sker en del anbringelser med "tvungen frivillighed". Forældrene føler sig presset til at give samtykke til en anbringelse, idet socialforvaltningen gør det klart for forældrene, at hvis de ikke giver samtykke, vil socialforvaltningen forsøge at gennemføre en tvangsanbringelse. Det kan få forældre til at give socialforvaltningen samtykke, selvom de reelt er imod anbringelsen. Men det kan også være udtryk for en form for ambivalens hos forældre som på den ene side kan være klar over, at de ikke giver

deres barn den optimale omsorg og på den anden side har meget svært ved at se dette i øjnene. Myndighedssagsbehandleren står her i komplicerede dilemmaer, som handler om både magt/afmagt og tillid /mistillid.

UNDERSØGELSE UDEN FORÆLDRENES SAMTYKKE

§51 i Serviceloven giver socialforvaltningen hjemmel til at indstille til Børn- og Ungeudvalget at en børnefaglig undersøgelse gennemføres uden forældremyndighedens og den unge over 15 års samtykke. En sådan undersøgelse kan iværksættes, hvis det er nødvendigt at undersøge, om der er åbenbar risiko for at et barns udvikling eller sundhed lider skade. En tvangsmæssig undersøgelse kan foregå, mens barnet er indlagt på sygehuset eller befinder sig på en institution. I forbindelse med Barnets Reform blev der ligeledes åbnet op for, at socialforvaltningen kan gennemføre en børnefaglig undersøgelse jf. §50 uden forældrenes samtykke og uden at sagen først skal i Børn og ungeudvalget.

Der stilles særlige krav til det skriftlige materiale, der udarbejdes i forbindelse med tvangsanbringelser. Fjorten dage inden sagen skal i Børn - og ungeudvalget, skal alt relevant skriftligt materiale, der vedrører sagen, fremsendes. Da målet er, at kommunen får medhold i sagen, bliver der gjort et stort og grundigt arbejde for at beskrive, hvorfor kommunen finder det afgørende, at barnet anbringes mod forældrenes vilje og uden deres samtykke.

Anbringelsen i en døgnforanstaltning

I det følgende beskrives hvordan der kan arbejdes med det skiftlige materiale i en døgnforanstaltning, både det der modtages fra socialforvaltningen og det som produceres i døgnforanstaltningen. Praksis er forskellig i forskellige døgnforanstaltninger. Denne beskrivelse taget udgangspunkt i praksis med børn i alderen 6 – 19 år i Josephine Schneiders Hus og behandler nogle grundlæggende forhold, som er relevante i forbindelse med skriftligheden i døgnforanstaltninger.

Når forvaltningen har bestemt, at et barn skal anbringes på institutionen, fremsender de som minimum et visitationsreferat til den pågældende døgnforanstaltning. Derudover kan der være et resumemark over sagens forløb. I et sådant resumemark vil der normalt være en kronologisk gennemgang af de problemstillinger, som kendetegner familien og ligeledes en beskrivelse af de tiltag, som tidligere har været forsøgt. Der kan også medsendes bilag, som for eksempel psykologiske undersøgelser af barnet, skoleudtalelser eller andre relevante beskrivelser.

Nogle gange er sagsmappen meget omfattende, hvor sagsbehandlerens notater af telefonsamtaler, møder osv. er vedlagt, og andre gange står der ganske lidt.

Institutionens forstander gennemlæser de tilsendte papirer og danner sig et indtryk af barnet og familien. Som modtager af informationerne, ledes der også efter det som står mellem linjerne, for som beskrevet i forbindelse med myndighedssagsbehandlerens arbejde kan det nogle gange være nødvendigt og hensigtsmæssigt, at beskrive forhold i familien i formuleringer som er acceptable for familien. Formuleringer, hvor de reelle problemer træder mindre tydeligt frem, men hvor de professionelle vil kunne gennemskue eller blive nysgerrig i forhold til spørgsmål, som fremkommer ved det, som ikke er beskrevet. Er der noget som springer i øjnene som selvmodsigelser, eller er der forhold, der er beskrevet så lidt, at man kan få indtryk af at ”noget” skjules eller ikke beskrives fuldt ud?

Herefter vil forstanderen ofte kontakte forvaltningen og et evt. tidligere anbringelsessted for at få uddybende kommentarer til det sendte materiale eller bede om yderligere oplysninger fra andre interessenter. Både i det skriftlige materiale og i de uddybende mundtlige kommentarer vil de udsagn, forstanderen modtager, være præget af, hvilken relation eller kontakt informanten har haft til det pågældende barn og dets familie. Fx kan en udtalelse fra en skole være præget af afmagt – her kan det være en god ide at undersøge hvori afmagten består:

- Er det fordi læreren gennem mange år har forsøgt at gøre opmærksom på, at barnet har problemer i familien? Læreren har måske lavet gentagne underretninger og afleveret disse til sin ledelse, som ikke har ment, at problemstillingerne var af en sådan karakter, at det krævede en underretning til forvaltningen. Læreren har måske i sidste ende selv sendt en eller flere underretninger og har ikke modtaget tilbagemelding om, hvorvidt der er reageret på disse. Læreren er måske dybt frustreret og opgivende, men det er følelser, som handler om omsorg for barnets trivsel.
- Der kan være tale om en lærer, som er træt af, at det aktuelle barn forstyrrer i undervisningen og at underretningen er et forsøg på at på "fjernet" eleven, som det forstyrrende element i klassen.
- Endelig kan det være en lærer, som har personlige følelser i klemme og som er for engageret i, hvad der er godt for lige netop dette barn, og som i kraft af dette har mistet det nøgterne syn på sagen.

I alle tre eksempler vil lærerne i deres beskrivelser af barnet i større eller mindre grad være præget af deres forhold til barnet og dets familie.

Mange af disse underliggende informationer kan det være nyttigt få frem, således at billedet af barnet og dets livssituation nuanceres mest muligt. Jo mere, man i døgnforanstaltningen ved om barnets situation, jo mere er man også opmærksom på barnets mange forskellige reaktioner. Et barn kan vise meget forskellige sider af sig selv hjemme, i skolen, i klubben, med kammerater osv. Anbringelsen i en døgnforanstaltning skulle gerne være en mulighed for at ændre adfærd. Jo bedre indtryk man får af de samspil, barnet har indgået i, jo større chance har man for at intervenere på en måde, som gavner barnet. Den engagerede lærer skal måske spille en mindre rolle og bremses i sin iver for at hjælpe, og i tilfældet med den irriterede lærer er det måske vigtigt at finde frem til, om der er basis for at forbedre forholdet, således at barnet kan rummes i klassen og få den nødvendige støtte fra læreren, eller finde ud af om et skoleskift er påkrævet for, at barnet kan komme i sund udvikling.

Når forstanderen har dannet sig et samlet billede af barnet forelægger han sagen på et personalemøde, hvor personalet i fællesskab, finder frem til, hvem der vil være mest egnet som kontaktperson for netop dette barn. Jo bedre et barns samlede situation er belyst, des større chance er der for at vælge det bedste match mellem kontaktpædagog og barn/forældre. Fx kan der tages stilling til, om det vil være mest hensigtsmæssigt, at kontaktpersonen bliver en kvinde eller en mand, om der er brug for en pædagog som er meget "firkantet" og som fremstår med myndighed og autoritet og som kan skabe forudsigelighed og stabilitet, eller er der brug for en mere "rund" pædagog, som kan mestre

forhandling og kompromisser uden at miste fokus for målet. Det kan til tider være hensigtsmæssigt at dele opgaverne op mellem to personer, en som tager særligt hånd om familien og en som har fokus på barnet.

Man kan også se på, om der nogen blandt personalet, som har en specifik viden, der kan gavne barnet fx har særlig erfaring i arbejdet med børn med Føtalt Alkohol Syndrom, Asperger Syndrom eller som har særlig indsigt i sorg -og krisearbejde i forhold til et barn, som har mistet sine forældre (Bülow og Fribo 2010).

Den pædagog, som bliver kontaktpædagog for det nye barn, læser altid barnets journal før det første møde med familien. Blandt de øvrige pædagoger vil der være nogen, som foretrækker at møde familien, før man læser, og derved danne sig sit eget indtryk. Når de efter noget tid læser journalen gør de det med et "filter" af egne erfaringer. Dermed kan de læse journalen med friske øjne, og se andre ting og stille spørgsmålstegn ved andre beskrivelser, end hvis de ikke kender barnet på forhånd. Begge metoder kan have deres styrker og svagheder og hvis der i personalegruppen er nogle personer som gør det ene og andre som gør det andet, bliver det samlede billede ofte mere nuanceret, og man får fat i flere detaljer, end hvis alle læser med samme udgangspunkt.

DØGNFORANSTALTNINGENS FØRSTE KONTAKT MED FAMILIEN

Det næste skridt vil være, at barnet og dets forældre inviteres ud på døgnforanstaltningen sammen med sagsbehandleren for at godkende stedet. Forældrene har her mulighed for at sige at "her skal mit barn ikke bo". Dette forudsætter selvfølgelig, at der ikke er tale om en tvangsfjernelse.

I tvangssager vil forældrene også besøge institutionen. Her har de sjældent mulighed for at sige nej til den pågældende døgnforanstaltning, men det vil blive endnu mere påkrævet, at få skabt et grundlag for, at anbringelsen på trods af forskelle i perspektiver kan blive til gavn for barnet. Det drejer sig om at finde et grundlag for udvikling af tillid mellem barnet, forældrene og personalet i døgnforanstaltningen, på trods af en eventuel mistillid mellem forældre og socialforvaltning.

Når forældrene og barnet har godkendt stedet, vil der som regel blive aftalt et nyt møde med barnet, forældrene, myndighedssagsbehandleren, kontaktpædagogen og lederen af døgnforanstaltningen, det vil sige de personer, som skal samarbejde om, at anbringelsen bliver til gavn for det barn, der er i sociale vanskeligheder. Her bliver den handleplan, som sagsbehandleren har udarbejdet, gennemgået. Der er meget stor forskel på, hvor detaljerede disse handleplaner er. I de fleste tilfælde er det nogle overordnede formål, fx at hjælpe barnet med at skabe venskaber, sørge for at barnet kommer i trivsel, sikre barnets

skolegang, sikre kontakt til barnets netværk osv. I forhold til udviklingen af tillid mellem ovennævnte personer er det en god hjælp, at baggrunden og årsagen til anbringelsen er beskrevet i handleplanen så tilpas nuanceret, at alle kan acceptere den og så konkret, at alle kan forstå den.

Det er af stor betydning, at anbringelsesårsagen siges højt på dette møde og bliver uddybet over for barn og forældre, således at alle omkring barnet har den samme viden og kan vende tilbage til problematikkerne og arbejde med dem igennem anbringelsesforløbet, f.eks. "Mor drikker og derfor kan hun ikke tage vare på dig." Det er vigtigt at få årsagen italesat, således at alle, både barn, forældre, sagsbehandler og personalet på døgnforanstaltningen fritages for at tale udenom. Det er i langt de fleste tilfælde positivt, at der kan tales åbent om problematikken, så der kan reageres konstruktivt i forhold til at støtte en ændring af adfærdsmønstre hos børn og forældre. I mange tilfælde har barn og forældre indtaget og udviklet særlige roller i familien for, at kunne fastholde et "pænt" billede udadtil – måske har barnet været den "voksne", som har skullet sørge for at mor kom i seng, fik mad og at der blev ryddet op efter hende. Her er det jo både barnet og forældrene, som skal hjælpes til at finde og udvikle en bedre og mere sund fordeling af rollerne i familien. Vores erfaringer peger på, at ærlighed og indsigt udvikler tillid imellem de betydningsfulde personer omkring det anbragte barn.

BEHANDLINGSPLANEN - DEN LØBENDE KVALIFICERING AF DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE

I Håndbog om anbringelsesreformen anbefales det, at myndighedssagsbehandleren samarbejder med leverandøren dvs. døgnforanstaltningen om en behandlingsplan for arbejdet i døgnforanstaltningen ud fra målene og delmålene i handleplanen. (Socialstyrelsen 2007). Når barnet er flyttet ind på institutionen er der brug for, at der lægges en plan for det pædagogiske arbejde, så alle medarbejdere ved, hvilke områder for udvikling, der skal være i fokus i arbejdet med barnet og familien, i de næste tre til seks måneder.

I Josephine Schneiders Hus kaldes denne plan for en udviklingsplan og ikke for en behandlingsplan. I princippet vil mange nok mene, at begge ord dækker over det samme begreb, men ord skaber som bekendt virkelighed og i ordet behandling ligger der, at nogen gør noget og reparerer det, som er i stykker. Man kan behandle et brækket ben, en allergisk reaktion og dårligt syn, men hvis man ønsker at barnet, den unge og familien skal være aktivt deltagende i egen udvikling, ligger der et vigtigt signal i, at man taler om udvikling og ikke om behandling.

Som tidligere nævnt er formålet med anbringelsen beskrevet i handleplanen og deri er fastlagt målene for anbringelsen. På institutionen skal disse overordnede mål omsættes til konkrete og overskuelige delmål, som barnet og forældrene har en interesse i at indgå i. Hvis der opstilles delmål, som barnet og/eller familien ikke kan se meningen med, kan det være vanskeligt for pædagogerne at få etableret et samarbejde omkring udvikling.

Udviklingsplanerne vil normalt indeholde delmål inden for: de samme kategorier, som findes i ICS – altså udvikling og adfærd, skole, sundhed, familie, fritid og venner.

I begyndelsen af en anbringelse vil disse delmål have udgangspunkt i det skriftlige materiale som institutionen har modtaget fra andre kilder. Barnet og forældrene vil blive spurgt om deres holdning til målene fra handleplanen, og personalet vil herefter komme med forslag til de første delmål.

Der kan være stor forskel på barnets og forældrenes indsigt og accept af egne problemstillinger og der kan ligeledes være forskel på, hvor aktivt de formår at indgå i arbejdet med målene.

Et eksempel på et overordnet mål kan være, at et barn skal lære at etablere venskaber, hvilket det kan være svært at opfylde fra den ene dag til den anden. Her vil personalet indlede med at undersøge de faktiske forhold så godt som muligt, ved at spørge barnet selv, forældrene, skolelærerne og eventuelle pædagoger i fritidsinstitutionen, boldklubben eller lignende. Er der nogen, som ser at barnet har kontakt til andre kammerater i sin hverdag, er barnet på "tålt ophold", bliver det drillet, er barnet meget stille, aggressivt, eller er der andet, som kendetegner barnets kontakt med jævnaldrende? Personalet vil særligt lægge vægt på barnets egen oplevelse. Måske føler barnet, at der ikke er en eneste i skolen, han kan være sammen med.

Institutionen har en praksis, hvor man i begyndelsen af anbringelsen inviterer barnets klasse på besøg. Her er der mulighed for med egne øjne at se, hvordan barnet interagerer med kammeraterne. Et sådant besøg kan desuden afmystificere, hvad det vil sige at bo på institution og ofte bevirke at der kommer en nysgerrighed og et ønske om vide mere, det vil sige en åbning for dialog med barnets kammerater. Hvis der er nogle børn i klassen, som barnet har en spirende relation til, vil institutionen tage initiativ til at disse børn kommer på besøg i institutionen og leger, således at pædagogerne har mulighed for at observere interaktionen børnene imellem.

Meget ofte er det først på dette tidspunkt, det vil være muligt at formulere de førstekonkrete delmål, hvor barnet har været med i dialog om de observationer, personalet har gjort. Måske ved barnet ikke, hvordan han skal indgå i en leg, eller hvordan man har

gæster. Måske sætter barnet sig ved sin computer og spiller et spil som kammeraten ikke kan være delagtig i, eller hver gang gæsten tager et stykke legetøj, siger barnet at ”den må du ikke lege med. ”Det er sådanne observationer, som danner grundlaget for dialogen med barnet og formuleringen af de skriftlige mål.

Det første delmål kan være: X skal kunne dele sit legetøj eller X skal kunne være i samspil med sine gæster. I dialogen med barnet om målet kan pædagogen aftale med barnet, hvordan de kan samarbejde om at opfylde det. Eksempelvis træning gennem rollelege, træne aflæsning af andres signaler og få konkrete anvisninger i hvad man kan lege, hvordan man kan forhandle, om hvad der skal leges osv.

Der vil være mange forskellige delmål i en udviklingsplan f.eks. at barnet skal hver dag møde velforberedt i skolen, barnet skal have en god ven, mor må ikke komme beruset på institutionen, barnet skal udredes for allergi osv.

De forskellige delmål evalueres løbende og den pædagogiske praksis tilpasses udviklingen. Sker der ikke den ønskede udvikling, må personalet finde frem til om målet er urealistisk, eller om metoden er den rette. Er målet urealistisk må det justeres, og der skal findes en metode, som kan ændre praksis.

Som led i kvalificeringen af det pædagogiske arbejde deltager så mange pædagoger som muligt i evalueringen af udviklingsplanen, og der vil være mange forskellige syn på sagen. Det er betydningsfuldt at debatten nuanceres og at ideerne til handling og nye tiltag optimeres. Udviklingsplanen fungerer som en huskeseddel. Hvor er vi lige nu og hvordan opnår vi, at der hele tiden er tilpas mange realistiske mål. Udviklingsplanen skal endvidere konfrontere personalet med, om de valgte metoder giver barnet/familien de bedste betingelser for udvikling – er barnet og forældrene inddraget på den måde som er aftalt, har der været evaluering med de involverede parter, er der fokus på de ting som lykkes for familien og tages der godt nok hånd om forhold som ikke lever op til udviklingsmålene?

Denne løbende proces omkring udviklingsplanen er med til at opkvalificere det pædagogiske arbejde – der bliver holdt ”kog i gryden” og fokus bliver ved med at være på en løbende udvikling af de pædagogiske tiltag og konsekvenserne heraf. Arbejdet med udviklingsplanerne bliver meningsfyldt for pædagogerne, når det tager udgangspunkt i det daglige liv med og omkring barnet og dets familie og det får betydning for dette liv.

DAGBOGEN

I mange døgnforanstaltninger skrives der dagbog om hvert enkelt barn minimum efter hver vagt – altså to eller tre gange i døgnet. Små og store ting i barnets liv bliver der lavet

notater om, fra bagateller som: "Havde en god morgen og kom af sted i skole til tiden" til længere beskrivelser af konflikter med andre børn eller voksne, referater af møder med sagsbehandlere eller familie. En stor del af barnets liv bliver på denne måde til tekst, som andre kan læse og tolke ud fra sine forudsætninger.

Disse beskrivelser af barnet er som udgangspunkt intern kommunikation og dokumentation, som personalet bruger til at danne sig et overblik over barnets hverdag og som led i kvalificeringen af det pædagogiske arbejde. Når personalet skifter hver 8., 16. eller 24. time er det vigtigt at barnet ikke skal tale med pædagoger om det samme et utal af gange. Det kan f.eks. være en besked om at barnet skal til en kammerat i eftermiddag og lave lektier – eller sove hos en kammerat til i morgen.

Det er også en information om kollegaers arbejde – f.eks. at der er lavet aftale med kammeratens forældre om overnatning, således at man sikrer sig, at der er voksne hjemme, som man har tillid til tager vare på barnet til næste dag.

Dagbogssystemet i Josephine Schneiders Hus, har nogle overskrifter, som medarbejderne bruger, når de laver notaterne. Overskrifter svarer til overskrifterne i ICS skemaerne, og medarbejderne har mulighed for at søge på disse overskrifter, når de skal lave indberetninger om børnene. F.eks. kan man søge på "familieforhold" og her få alle notater frem, som omhandler det specifikke barns familieforhold, og ud fra disse opsamle samtlige kollegaers oplevelser med den enkelte familie. Derved kan kontaktpædagogen få oplysninger, som kan bidrage til en så nuanceret belysning af familieforholdene som muligt.

Systemet har et vindue, hvor man kan notere et fokus punkt for det enkelte barn. F.eks. kan der i en periode være særlig opmærksomhed på et barns hygiejne med støtte til, at barnet får børstet sine tænder både morgen og aften. For et andet barn kan der være fokus på barnets venskaber og evne til selv at bidrage positivt til disse, eksempelvis at barnet skal have anvisninger på, hvad det kan lave sammen med sine kammerater, eller hvordan det kan løse konflikter og uoverensstemmelser.

Arbejdet med dagbogen skulle gerne udmønte sig i, at personalet har fokus på, at barnet får de bedst mulige udviklingsbetingelser, og at der er en rød tråd i barnets dagligdag, hvor pædagogerne så godt som muligt kompenserer for den kontinuitet, som en velfungerende almindelig familie vil kunne tilbyde. Denne interne skriftlighed i døgninstitutionen har altså lige som journalen i socialforvaltningen flere formål, både dokumentation, kvalificering af det pædagogiske arbejde og som huskeseddel i forhold til den eksterne skriftlige dokumentation og kommunikation med socialforvaltningen.

DET OVERVÅGEDE LIV – BETYDNINGEN FOR BARNETS TILLID OG FORTROLIGHED

Den interne skriftlighed i døgnforanstaltningen er som beskrevet ovenfor velbegrunderet. Men det er klart at tilliden og lysten til at betro sig til voksne med vigtige personlige problemer, oplevelser og følelser kan komme på prøve, når der skal skrives dagbog flere gange i døgnnet. De fleste kan forestille sig, hvor ubehageligt det må være, hvis enhver handling eller tanke bliver skrevet ned og er til offentlig beskuelse, også selv om det er et mindre forum på 10-12 voksne, som læser det. Denne oplevelse kan afdramatiseres ved, at børnene har mulighed for at få læst det skrevne op af den person, som har lavet dagbogsnotatet. Man kan også forklare børnene, at meget af det skrevne er en hjælp til både dem selv og pædagogerne, så ingen behøver gentage sig selv mere end højst nødvendigt.

I dagligdagen er det sjældent, at børnene benytter sig af muligheden for at høre det skrevne. Til gengæld sker det jævnligt at de selv kommer og har ønsker til, hvad der skal skrives. Måske er de stolte af en karakter i skolen, at de har været flittige med lektierne eller har hjulpet en kammerat med at rydde op. Børnene vil gerne sikre sig, at alle de voksne ved, når ting går godt for dem, og at de anstrenger sig for at leve op til de stillede forventninger.

Når der skrives om børnene, bør personalet være opmærksomme på, at det er vigtigt at have respekt for, at børnenes inderste tanker ikke nødvendigvis skal beskrives i detaljer. Måske har en ung haft kæresteproblemer og talt med sin kontaktpædagog om det. Her vil pædagogen måske kun orientere om, at der har været nogle kæresteproblemer og ikke gå i detaljen med, hvori problemerne bestod, med mindre det er alvorlige problemer, som at personen er blevet slået, er gravid eller lignende. Der vil også være situationer, hvor pædagogen vil vælge at orientere nogle medarbejdere mundtligt om lidt flere detaljer end i det skrevne materiale.

Der kan ligeledes være situationer, hvor man aftaler med barnet / den unge, at informationerne kun går videre til forstanderen.

Ovenstående eksempler belyser et grundlæggende dilemma for socialarbejdere, som handler om barnets behov for intimitet og fortrolighed i relationen til enkelte udvalgte voksne på den ene side og det vilkår, at relationen til barnet er en del af socialarbejderens samarbejde med andre i og uden for døgnforanstaltningen. Håndteringen af dette dilemma er afgørende for, om barnet kan udvikle tillid til de voksne i døgnforanstaltningen og på længere sigt troen på, at systemet vil mig og min familie noget godt og er til at regne med.

Langt hen ad vejen er det vores oplevelse, at så længe man som pædagog er ærlig over for barnet og synliggør grænserne for fortrolighed, så længe vil barnet også have tillid til pædagogen.

Så uanset hvor mærkeligt det kan lyde, vil barnet ofte få større tillid til pædagogen, hvis denne tydeligt siger: "Hvis du fortæller mere om dette, er jeg nødt til at fortælle det videre til de andre pædagoger eller sagsbehandleren", og herefter går i dialog med barnet om, hvad der kan ske ved, at de andre pædagoger eller sagsbehandleren får den nævnte viden om barnet.

Ofte vil der være meget gode argumenter for at flere bliver vidende om situationen, fx at mor drikker i øjeblikket. Barnet kan have den opfattelse, at hvis jeg fortæller om det, så må jeg ikke mere komme på weekend, men hvis pædagogen kan forklare barnet, at den viden er vigtig for pædagogerne at have for at kunne hjælpe både barnet og forældrene, så bliver det ofte okay. Det er en proces, og hvis omsorgen for hele familien kommer i centrum i samtalen med barnet og i forklaringen til forældrene, vil tilliden som regel have gode forudsætninger for at udvikle sig. Man kan sige til barnet: "Du ved, at når mor har drukket, kan hun ikke altid passe på dig, så glemmer hun at hente dig i børnehaven. Hun bliver vred på dig, selv om du ikke har gjort noget forkert. Hun inviterer gæster, som ikke er rare for dig at være sammen med" osv.

De samme eksempler kan bruges i forhold til forældrene: "Vi vil skåne barnet for at opleve, at du ikke kan passe på barnet, når du har drukket. Vi blander os ikke i at du drikker, så længe du tager ansvar for, at dit barn ikke skal opleve det og konsekvenserne af det".

Opfølgning og revidering af handleplanen

Gennem anbringelsen har socialforvaltningen pligt til at lave opfølgning og revidere handleplanentre måneder efter at foranstaltningen er iværksat og efterfølgende hvert halve år. I den forbindelse skal myndighedssagsbehandleren have en børnesamtale med det anbragte barn, og gennemgå handleplanen med barnet/den unge og forældrene.

I samarbejdet mellem socialforvaltningen og døgnforanstaltninger om opfølgning og revidering af handleplanen er der mange forskellige måder at gøre det på, og graden af skriftlighed er forskellig. I forhold til døgninstitutioner og opholdssteder kan følgende beskrivelse fra Josephine Schneiders Hus give inspiration.

Når barnet har været anbragt i 3 måneder udarbejder institutionen en indberetning til forvaltningen og laver derefter en tilsvarende skrivelse hvert halve år frem til anbringelsen er ophørt.

Forud for en sådan skriftlig indberetning til socialforvaltningen vil barnets samlede situation som led i arbejdet med udviklingsplanen blive drøftet på et personalemøde i institutionen. Alle vigtige forhold omkring barnet gennemgås og diskuteres, og de forskellige indtryk samles.

Det vil ofte være sådan, at forskellige medlemmer af personalet har forskellige relationer til og indtryk af et nyligt indflyttet barn. F.eks. kan der være en af pædagogerne, som oplever barnet meget stille og indadvendt, hvor en anden har haft dialog med barnet om svære ting i familien. Her er det nødvendigt at analysere baggrunden for disse forskellige oplevelser. Er der tale om, at det den ene pædagog synes er nære ting, oplever den anden som overflade og banaliteter, eller er der tale om, at barnet føler sig særlig tryk ved en medarbejder og derfor vover at fortælle. Hvis dette er tilfældet, er det så på baggrund af reel tryk barnet fortæller, eller er det fordi, at det er ufarligt, eksempelvis hvis der er tale om en vikar, som ikke deltager ved møder eller en praktikant, som snart skal forlade institutionen igen?

Mange børn kan i de første tre måneder oppebære en facade, hvor de tilpasser sig de nye forhold og anstrenger sig for at tilpasse sig. Barnets følelse af frustration, vrede, lettelse og andre følelser, der måtte være i spil, kan undertrykkes i en kortere periode.

Kravet om at alt personale skal forholde sig til barnets samlede situation opretholdes for, at beskrivelserne om barnet kan blive nuancerede, og for at undgå konkluderende beskrivelser, som kategoriserer at barnet er på en bestemt måde.

SITUATIONS- OG EGENSKABSFORKLARINGER

I forbindelse med indberetningerne til forvaltningen er det hensigtsmæssigt, at være opmærksom på det almenmenneskelige fænomen; ”at mennesker har en tendens til at situationsforklare adfærd, handlinger og afvigelser hos mennesker, vi definerer os selv i kategori med. Samtidig er vi tilbøjelige til at egenskabsforklare adfærd, handlinger og afvigelser hos mennesker, vi ikke definerer os selv i kategori med.”(Skytte, 2008, s 217).

Barnet kan meget vel fremstå meget forskelligt alt efter hvilken kontekst barnet befinder sig i. Det betyder at en bestemt fremtoning ikke nødvendigvis er en egenskab ved barnet, men en reaktion barnet har i en bestemt situation eller i en bestemt kontekst.

For eksempel kan barnet ved frustration over ikke at få sin vilje reagere ved at slå sine kammerater, når det sker i skolen, men når noget går ham imod der hjemme, vil han gemme sig i skabet og græde. Barnet *er* ikke hidsigt, men *bliver* hidsigt i bestemte situationer. Om der bruges egenskabs- eller situationsforklaringer har betydning for, hvordan der intervereres for at hjælpe barnet. Situationsforklaringer giver mulighed for, at udvikle nye handlemuligheder i den særlige kontekst, fx ved at tale med skolen om relationerne børnene imellem, skolens måde at håndtere konflikterne på, og hvordan barnet kan hjælpes til at indgå i løsningen af disse.

SKABELON - IKKE SKEMA

I Josefine Schneiders Husbenyttes en skabelon, som indeholder de samme overskrifter, som findes i de ICS – skemaer, som børnenes hjemkommune bruger i deres dokumentationsarbejde.

Overskrift: Indberetning vedrørende cpr,, datter/søn af cpr.....

Hvor længe har barnet / den unge været tilknyttet institutionen – indflytningstidspunkt – dato for sidste indberetning.

Skole/Uddannelse: generelt indtryk (på basis af udtalelser fra skolen) – arbejdsmæssig indsats (lektier) – sociale relationer og generel trivsel
- Beskriv ressourcer og udfordringer

Følelsesmæssige reaktioner og adfærdsmønstre: Sociale relationer i institutionen – følelsesmæssig og adfærdsmæssig udvikling – identitet (baggrund og selvopfattelse) – social fremtræden (kommunikativ og fysisk fremtræden + selvopfattelse og omverdenens opfattelse) – selvstændighed (praktiske færdigheder og risikovurdering – er der særlige

forhold vi skal være opmærksomme på)

- Beskriv ressourcer og udfordringer

Fritid/Venner – social deltagelse og aktiviteter – venskaber og relationer

- Beskriv ressourcer og udfordringer

Familieforhold- relationer til forældre og anden betydningsfuld familie – samarbejde med familien.

- Beskriv ressourcer og udfordringer

Sundhedsforhold - helbred/ hygiejne – generel sundhedstilstand herunder evt. funktionsnedsættelse – fysisk udvikling i forhold til alder

- Beskriv ressourcer og udfordringer

Fremtid – hvilke ønsker har barnet / den unge for fremtiden – forældrene - hvordan forholder institutionen sig til disse

Konklusion – herunder, hvordan arbejder vi i institutionen med de ressourcer og udfordringer vi ser hos barnet.

I ovennævnte dokument er det muligt at beskrive mange forskellige sider af barnet, men når man skriver, bør man være bevidst om, at når man vælger at beskrive noget, vælger man samtidig, at noget andet er mindre væsentligt. Ordene skaber barnets virkelighed i skrift. Det gælder om at gå ydmygt til opgaven. Det er ikke sikkert, at den sandhed du og dine kollegaer oplever, er den eneste rigtige!

I forbindelse med at kommunens sagsbehandlere har taget ICS skemaerne i brug, har der fra sagsbehandlerne været et ønske, om at institutionen også anvender de nævnte skemaer. Dette ønske har bevirket, at der på institutionen har været en lang intern debat om brug af skemaer.

Efter samtaler med sagsbehandlere og forvaltningen om brug af ICS skemaer blev det afgørende argument for at benytte skemaerne, at der fra forvaltningens side var et krav om, at sagsbehandlerne under alle omstændigheder skulle anvende disse og derfor overførte data fra institutionens beskrivelse til ICS.

Institutionen kom her i det dilemma, at man kunne acceptere selv at benytte skemaet og derved undgå, at sagsbehandlerne udleder og konkludere fra de tilsendte data på en måde som personalet i institutionen ikke kunne stå inde for, eller man kunne acceptere at anvende ICS og derved have større sikkerhed for at institutionens data fremstår, som det er ment.

På institutionen er der gjort forsøg med at udfylde ICS skemaerne med beskrivelser i de kategorier, som skemaet tilbyder. Dette forsøg bevirkede, at der blev et større fokus på både ressourcer og udfordringer hos det enkelte barn, men også en stor frustration blandt personalet, da det blev oplevet som urimeligt vanskeligt at beskrive de komplekse forhold i skarpt opdelt rubrikker.

Resultatet af erfaringerne er blevet, at institutionen har valgt at lave ovenstående skabelon, hvor overskrifterne er hentet fra ICS. Under de enkelte punkter laver personalet beskrivelser i mere sammenhængende prosa.

INDBERETNINGERNE LÆSES OP FOR BØRNENE

I Josephine Schneiders Hus er det institutionens politik, at indberetningerne læses op for de unge. For de mindre børn fortælles, hvad der er blevet skrevet, i et sprog, som er forståeligt for dem.

Meningen med dette er at skabe og vedligeholde tillid. Det ville være meget uheldigt, hvis et barn som 18-årig kan få udleveret sin journal i forvaltningen og læse, at det, barnet oplevede under anbringelsen, overhovedet ikke stemte overens med akternes beskrivelser.

FAMILIEPLEJEKONSULENTER

Når døgnforanstaltningen er en familiepleje, er det ofte familieplejekonsulenterne som leverer det skriftlige materiale til opfølgningen og revideringen af handleplanen.

Børn, som er anbragt i en plejefamilie, får flere gange om året besøg af en familieplejekonsulent, som udarbejder en statusrapport to gange årligt. Plejereporteren indeholder beskrivelser af barnets udvikling med udgangspunkt i handleplanen, og familieplejekonsulenten tager løbende stilling til, om anbringelsen bør opretholdes. I statusrapporten fremgår ligeledes, hvad barnet selv tænker om anbringelsen og hvordan det synes, det trives i plejefamilien. Dette skrives ned, som barnet formulerer det.

Også på dette område er ICS statusskemaerne ved at blive indført, idet familieplejekonsulenterne skriver statusrapporterne i et ICS statusskema, så det kan sendes til sagsbehandler, der kan journalisere det i barnets elektroniske sag. Der er således sket en ensretning i, hvordan der dokumenteres skriftligt.

HVORDAN INDDRAGES FORÆLDRENE?

Der er i Serviceloven retningslinjer for hvordan og hvornår forældrene skal inddrages (se bl.a.§§ 69-71 i Serviceloven). Formålet er at opretholde et samarbejde med forældrene til gavn for barnet. Alle anbringelsessager er forskellige, og sagsbehandleren må i hver enkelt sag forholde sig til i hvilket omfang forældrene ønsker og formår at blive inddraget udover hvad loven kræver. I nogle sager er der et tæt samarbejde mellem anbringelsessted, socialforvaltning og forældre og i andre sager er samarbejdet meget begrænset, fordi forældrene ikke magter samarbejdet eller er vrede på forvaltningen. Som beskrevet tidligere skal der i forbindelse med en anbringelse udarbejdes en handleplan, som skal revurderes efter 3 måneder og efterfølgende hver 6. måned. På mange døgninstitutioner er det systematiseret således, at man holder et møde hvert halve år, hvor forældre og sagsbehandler deltager. Derudover kan døgninstitution og sagsbehandleren have løbende kontakt med forældrene. Det samme gør sig gældende i plejefamilieanbringelser. Her kan det halvårslige statusmøde foregå på socialforvaltningen, hvis relationen mellem forældre og plejeforældre er anspændt.

I forbindelse med det overordnede projekt om den skriftlige kommunikation mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning og skrivningen af denne artikel er vi blevet opmærksomme på, at spørgsmålet om hvordan forældrene bliver orienteret og medinddraget i forbindelse med opfølgningen og justeringen af handleplanen kan falde mellem de to stole.

Både hos myndighedssagsbehandlere, plejhjemskonsulenter og pædagoger kan man høre svar som fx: *"Hvis forældrene beder om aktindsigt får de det. Derudover får de tilsendt handleplanen halvårligt til orientering og underskrivning."* Svar der tyder på, at der er brug for en opprioritering af arbejdet med at involvere forældrene i processen, også når barnet er blevet anbragt. Der er løbende brug for aftaler, om hvem der tager ansvaret for, at inddrage forældrene i justeringen af handleplanen. Det er et vanskeligt arbejde, og derfor er der brug for udvikling af metoder og kompetencer til at gøre det på en god måde.

Videre i livet - Udskrivning, efterværn

Iflg. Servicelovens § 68 skal der foreligge en plan for det anbragte barn senest når barnet er 17½ år. Der skal tages stilling til, om den unge skal have bevilget efterværn iht.

Servicelovens § 76. Det er den faglige leder, der har kompetence hertil. Efterværn kan bevilges op til det 23. år hvis det vurderes, at den unge på sigt vil komme til at klare sig selv.

Skønnes det, at den unge vil have et vedvarende behov for støtte også efter det 18. år, fx på grund af en psykisk sygdom, overgår sagen til voksenafdelingen, når den unge fylder 18 år. Samarbejdet mellem familieafdelingen og voksenafdelingen begynder et halvt år forinden.

Når den unge fylder 17½ skal der ofte etableres samarbejde med ydelsesafdelingen, hvis den unge skal søge om kontanthjælp og med Ungdoms og-Uddannelsesvejlederen, hvis den unge skal have hjælp til valg og tilrettelæggelse af uddannelse.

Efterværn kan bestå i forskellige tiltag. Er den unge på en døgninstitution, kan det være hensigtsmæssigt, at den unge bor i døgninstitutionens udslusningslejlighed. For andre er det måske mere hensigtsmæssigt at bo i egen lejlighed med tilknyttet støttekontaktperson. Er den unge i plejefamilie, kan efterværnet bestå i, at den unge bliver boende i plejefamilien udover det 18. år, fx for at færdiggøre gymnasiet.

Når de unge i Josephine Schneiders Hus fylder 17 år bliver der fokus på, hvilke tiltag institutionen vil pege på som nødvendige eller ønskelige, når den unge fylder 18 år. Planerne lægges i samarbejde med den unge. Ønsker den unge at forblive indskrevet efter det fyldte 18.år, flytte i egen bolig, med eller uden støtte, eller skal der arbejdes mod andre mål?

Hvis det skønnes, at den unge bør forblive anbragt ud over det 18. år, skal der i indberetningerne være fokus på, hvilke forhold som bevirker, at det ikke er realistisk for den unge at klare sig selv som 18 årig. Det kan være den unge har problemer med at indgå i sociale fællesskaber og derfor risikerer at blive isoleret og ensom. Det kan også være at den unge fortsat har brug for hjælp til at forblive i uddannelse, fx ved at der er hjælp til at få mad på bordet, til vækning og til lektierne.

I forhold til beskrivelserne opstår der ofte et dilemma, hvor en ellers velfungerende, men stadig skrøbelig ung skal beskrives så tilpas dårligt fungerende, at sagsbehandleren kan få bevilliget en forlængelse af anbringelsen, men samtidig ikke så dårligt fungerende, at den

unge ikke kan genkende sig selv. Der kan være stor forskel fra kommune til kommune på, hvad der skal til, for at der kan bevilges forlængelse af anbringelsen for at støtte den unge. På mange måder er de anbragte unge væsentligt dårligere stillet end unge, som bor hos deres familie. Der er ikke mange almindelige unge som flytter hjemmefra som 18 årige uden støtte fra et netværk.

De unge er som regel blevet skrevet op i et boligselskab så snart der er muligt, men som for så mange andre unge er det nærmest en umulighed at få fat i en lejebolig, som den unge kan betale. Hvis den unge ønsker at flytte fra institutionen bliver det derfor ofte diskuteret, om et kollegieværelse eller en hybel er en mulighed. Den unge kan også blive hjulpet med at kontakte udlejere og fortælle noget af deres personlige historie for på den måde at forsøge at påvirke chancen for at få fat i en bolig, fx er der flere kollegier, hvor sociale forhold kan give point til ventelisten.

Tillid gør det nemmere – mistillid gør det meget sværere

I projektet *Den konstruktive og meningsfulde skriftlige kommunikation mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning* er der, som det blev nævnt i indledningen til denne artikel, foregået en sammenlæsning af problemstillingerne fra de to perspektiver, som repræsenteres i rapporterne fra de to foregående projekter

- Myndighed og Leverandør - Samspil og aftaler i socialt arbejde med udsatte børn og unge (Nørrelykke, m.fl. 2011) og
- Socialpædagogisk evaluering og dokumentation – med udgangspunkt i praksis fra Josephine Schneiders Hus. (Fribo og Olesen 2007).

Begge disse perspektiver er monofaglige med udgangspunkt i henholdsvis socialrådgiver- og pædagogprofessionen. Via samlæsningen i det tværfaglige projekt opstod der et nyt blik for feltets problemstillinger. Et blik, som gav mulighed for overblik med en større distance til feltet. I første omgang medførte det oplevelsen af kaos i projektgruppen. Efterhånden dukkede der dog to grundlæggende problemstillinger frem af vores forsøg på beskrivelser af dette særlige felt i den offentlige sektor, som udgøres af det tværfaglige arbejde med børn og unge, der kommer i så store vanskeligheder, at det er nødvendigt at anbringe dem uden for deres eget hjem. De to grundlæggende problemer handler om kompleksitet og tillid/mistillid.

I projektgruppen var der opmærksomhed på, at den tyske sociolog Niklas Luhmann har beskæftiget sig med relationen mellem kompleksitet og tillid/mistillid som generelle problemer i det moderne samfund. I sin funktionsanalyse peger han på, at tillid er en mekanisme, der kan reducere social kompleksitet.

Luhmanns bog *Tillid* udkom i 1968 og han bibeholder sin tillidsanalyse i et af sine hovedværker *Sociale systemer* som udkom i 1984. Her peger han igen på kompleksitetsproblemet som et grundlæggende forhold i sin beskrivelse af det, han kalder det funktionelt uddifferentierede samfund: *Noget er komplekst, når antallet af elementer, som skal holdes sammen i et system eller som omverden for et system stiger så meget, at det ikke længere er muligt at sætte hvert element i relation til et hvert andet* (Luhmann, 2000, s. 61). Det er netop det som kendetegner mange af de beslutninger, som personer der er involveret i en børnesag står i. Det gælder for både børn, forældre, faglige ledere i socialforvaltningen, myndighedssagsbehandlere og pædagoger. De kan ikke overskue alle relevante relationer og de kan ikke forudse hvordan de andre personer vil reagere. Der er

behov for en mekanisme som kan reducere kompleksiteten. Og her peger Luhmann på tillid. Ikke som et moralsk påbud i betydningen, du bør vise tillid og ikke som "blind" tillid, det vil være både dumt, uønsket og skadeligt (Luhmann 2000, s. 169).

Tillid må vælges ud fra muligheden for, at det kan slå over i mistillid. Men herved reducerer det også kompleksiteten. Hvis myndighedssagsbehandleren beslutter, at hun vil vise tillid til, at forælderen ikke drikker, når barnet er på weekend og signalerer, at det er en forudsætning for at barnet må komme hjem på weekend, er der mange ting, der er blevet meget nemmere for barnet, forælderen, sagsbehandleren og pædagogerne. Opbygningen af tillid i en relation er en proces, som indbefatter gensidighed. På den måde har tilliden cirkulær karakter. Den forudsætter og bekræfter sig selv. Tillid må udvises frivilligt, derfor kan man ikke kræve det. Det indeholder også en risiko, for, at forælderen falder i, og så vender tilliden til mistillid. Men da risikoen er kalkuleret, kan der tages delvist højde for den, fx ved at barnet ved, hvem det skal ringe til, hvis mor er gået på druk.

I forbindelse med både socialrådgivere og pædagogers professionelle relation med de mennesker som de samarbejder med og hvis opgave, det er at hjælpe, bliver spørgsmålet om tillid eller mistillid af afgørende betydning. Spørgsmålet bliver påtrængende, når personer fornemmer en særlig risiko i forbindelse med at involvere sig i relationer med andre mennesker, som har magt over dem i betydningen, at de er afhængige af dem. Og det er børn, unge og forældre i forhold til socialrådgivere, som er myndighedsudøvere og børn og unge i forhold til pædagoger, som er i forældrenes sted. Et vigtigt aspekt i forhold til ovenstående er ifølge Luhmanns funktionsanalyse, at hvis der er tillid mellem parterne, reduceres oplevelsen af risiko for de involverede og dermed kompleksiteten.

I forbindelse med anbringelser har både forældre og børn ofte mistillid til både socialforvaltninger og døgnforanstaltninger, hvilket italesættes som mistillid til "systemet". Som myndighedssagsbehandler og pædagog agerer man som repræsentant for "systemet". Hvis mistilliden kan vendes til tillid, er der meget af arbejdet og samarbejdet, der bliver nemmere.

Luhmann påpeger, at når mistillid skal vendes til tillid, så er det arbejde "op ad bakke". Men heri ligger også en paradoksal mulighed for læring og udvikling, idet udvikling af tillid er en lærerproces som kun har værdi, når man har muligheden for mistillid for øje og afviser den. (Luhmann, 2000, s. 170)

BØRN OG FAMILIER SOM AKTØRER

Socialrådgivere og pædagogers arbejde i det tværfaglige professionelle felt, som handler om anbringelse af børn og unge uden for deres eget hjem er et meget vanskeligt arbejde. Der er behov for, at de involverede professioner har et stort kendskab til, hvordan de hver især kan bidrage til løsningen af denne samfundsmæssige opgave. Det er ikke en enkeltmands opgave, men en opgave som kun kan løses i fællesskab mellem de involverede parter. De professionelle må etablere et konstruktivt og tillidsfuldt samarbejde i deres respektive organisationer og imellem socialforvaltningen og døgninstitutionen. En væsentlig del af dette samarbejde foregår som skriftlig kommunikation, der samtidig har funktion som dokumentation. Dokumenterne handler om menneskers hverdagsliv og udvikling. Den store udfordring for de professionelle er at skrive på en sådan måde, at de mennesker som det handler om, kan se meningen hermed, og dokumenterne kan bidrage til at gøre dem til aktører i deres liv.

Litteratur

- Bastian, Peter (2011): **Mesterlære. En livsfortælling**. Gyldendal.
- Bülow, Susanne og Fribo, Arne (2010): **Fællesskaber og relationer på et lokalt børnehjem**. Kap. 10 i Liberg, U og Schou C.: *Fællesskab i forskellighed*. Akademisk Forlag.
- Caspersen, Marianne og Laustsen, Charlotte (2009): **Systematisk Sagsbehandling I Børnesager**. UC Vest Press
- Fribo, Arne og Olesen, Carsten Frank(2007): Socialpædagogisk evaluering og dokumentation -med udgangspunkt i praksis fra Josephine Schneiders Hus. NVIE.
- Jørgensen, Per Schultz (2002): **Risikobørn i Danmark – status over en 10-årig indsats**. I Social Kritik nr. 84.
- Luhmann, Niklas (1999): **Tillid**. Hans Reitzels Forlag
- Luhmann, Niklas (2000): **Sociale systemer**. Hans Reitzels Forlag
- Nørrelykke, Helle, Zeeberg, Birgitte og Ebsen; Frank (2011): **Myndighed og leverandør – Samspil og aftaler i socialt arbejde med udsatte børn og unge**. Professionshøjskolen Metropol.
- Ofmann, Daniel D. (2002). *Kerne kvaliteter*. København: JP-forlaget.
- Pedersen, Carsten (2008): **Dilemmaer og brudlinjer**. I Schou, C. og Pedersen C.: Samfundet i pædagogisk arbejde – Et sociologisk perspektiv. Akademisk Forlag.
- Pedersen, Carsten (2011): *Praksisfilosofi – faglig refleksion på tværs af professioner* Akademisk Forlag.
- Skytte, Marianne (2008): **Kategorisering og kulturopfattelse**.I Schou, C. og Pedersen C.: Samfundet i pædagogisk arbejde – Et sociologisk perspektiv. Akademisk Forlag.
- Zeeberg, Birgitte, Brønsted, Charlotte og Olesen, Carsten Frank (2013): **Når anbragte børns liv bliver til tekst** - Om dokumentation i udveksling mellem socialforvaltning og døgnforanstaltning. NUBU
- Håndbog om anbringelsesreformen. Socialstyrelsen 2007
- Håndbog om Barnets Reform. Socialstyrelsen 2011

Josephine
Schneiders
hus

Rostrupsvej 3
2000 Frederiksberg

t. 38 86 77 32
e. forstander@j-schneider.dk

www.j-schneider.dk

i driftsøverenskomst med
FREDERIKSBERG KOMMUNE